

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändring av 13 § lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I syfte att underlätta samordningen av arbete och familjeliv föreslås i propositionen att den partiella vårdpenningen som avses i lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn skall höjas från nuvarande 63,07 euro till 70 euro per kalendermånad och rätten till partiell vårdpenning utvidgas till att gälla föräldrarna till barn som deltar i det första och andra årets undervisning inom den grundläggande undervisningen. En förälder skall ha rätt till partiell vårdpenning även när barnet som läropliktigt deltar i förskoleun-

dervisning under det läsår som föregår det år då barnet börjar i den egentliga skolan. Dessutom föreslås att det skall vara möjligt att betala den partiella vårdpenningen till vardera föräldern, även om deras partiella vårdledighet infaller under samma kalenderperiod.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2004 och avses bli behandlad i samband med den.

En del av lagen avses träda i kraft den 1 januari 2004 och en del den 1 augusti 2004.

MOTIVERING

1. Nuläge

Partiell vårdledighet är ett sätt att genom arbetstidsarrangemang samordna de krav som arbetet och familjelivet ställer. Bestämmelser därom ingår i 4 kap. 4 § arbetsavtalslagen (55/2001). För tiden för partiell vårdledighet har en förälder eller annan vårdnadshavare som har barn under tre år rätt att få partiell vårdpenning enligt 13 § lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn (1128/1996).

Med partiell vårdledighet avses vårdledighet som ges genom att arbetstiden per dygn eller per vecka förkortas. Rätten till partiell vårdledighet uppkommer då sökanden har varit anställd hos samma arbetsgivare sammanlagt minst 12 månader under de senaste 24 månaderna. Partiell vårdledighet ges så att arbetstiden per dygn förkortas till sex timmar. Om arbetstiden har ordnats så att den utgör ett genomsnitt, skall den förkortas till i genomsnitt 30 timmar i veckan. Partiell vårdledighet kan fås till utgången av det kalenderår då barnet börjar grundskolan.

Partiell vårdledighet förutsätter att avtal ingås mellan arbetstagaren och arbetsgivaren. Arbetstagaren har inte subjektiv rätt att förkorta sin arbetstid med stöd av bestämmelserna om partiell vårdledighet. Å andra sidan kan arbetsgivaren vägra att avtala om ledighet eller att ge ledighet, endast om ledigheten åsamkar arbetsplatsens produktions- eller serviceverksamhet allvarliga olägenheter, som inte kan undvikas med skäliga arbetsarrangemang.

Av 13 § lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn framgår att en i Finland faktiskt bosatt förälder eller en annan vårdnadshavare, som har ett barn under tre år och som är anställd i ett tjänste- eller arbetsförhållande där arbetstiden på grund av vården av barnet i medeltal uppgår till högst 30 timmar i veckan, har rätt till partiell vårdpenning. Partiell vårdpenning betalas inte när barnets förälder eller en annan vårdnadshavare för barnet själv sköter barnet och får stöd för hemvård av barn.

Partiell vårdpenning betalas inte för den tid då familjen har rätt till moderskaps-, fa-

derskaps- eller föräldrapenning eller partiell föräldrapenning. Om familjen inte har rätt till moderskaps-, faderskaps- eller föräldrapenning eller partiell föräldrapenning, betalas stödet likväl inte förrän den ovan avsedda tiden enligt sjukförsäkringslagen (364/1963) har löpt ut. Stödet betalas inte heller för den tid då särskild moderskapspenning utbetalas.

Den partiella vårdpenningen är 63,07 euro per kalendermånad. Endast den ena av barnets föräldrar eller en annan vårdnadshavare för barnet har rätt till stöd. Stödet har betalats till den förälder som huvudsakligen sköter barnet. Om båda föräldrarna sköter barnet, kan de i praktiken välja till vem stödet skall betalas eller välja att stödet skall betalas turvis till båda föräldrarna. Varje månad kan det dock finnas endast en stödtagare.

Finansieringen av den partiella dagpenningen är för närvarande uppdelad mellan staten och kommunerna. I samband med beredningen av denna proposition framkom det att det finns ett behov att ompröva frågan om det ändamålsenligaste sättet att finansiera den vårdledighet som genomförs som förkortning av arbetstiden, då det kommunala serviceutbud som riktar sig till familjerna utvidgas. I det här skedet är det dock inte möjligt att ta ställning till frågan.

2. Föreslagna ändringar

Enligt regeringsprogrammet för statsminister Vanhanens regering skall den partiella vårdpenningen höjas för att underlätta samordningen av arbete och familjeliv.

Det föreslås att den partiella vårdpenningen höjs från nuvarande 63,07 euro till 70 euro per kalendermånad från ingången av år 2004 (13 § 4 mom. lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn).

I samband med den inkomstpolitiska helhetslösningen avtalade parterna om att en arbetsgrupp på trepartsbasis tillsätts med uppgift att utveckla den partiella vårdledigheten i syfte att underlätta samordningen av arbete och familjeliv. Arbetsministeriet tillsatte arbetsgruppen den 2 februari 2003. Den bestod av representanter för arbetsministeriet, finansministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, Folkpensionsanstalten samt arbets-

marknadens samtliga centralorganisationer. Arbetsgruppen föreslog att arbetsavtalslagen ändras så att arbetstagaren skall få rätt till partiell vårdledighet till utgången av barnets andra läsår inom den grundläggande undervisningen. Den regeringsproposition (RP 22/2003 rd) som baserar sig på arbetsgruppens förslag överlämnades till riksdagen den 6 juni 2003.

Utöver utvidgningen av den partiella vårdledigheten beslöt man i samband med den inkomstpolitiska helhetslösningen att utarbeta en proposition som går ut på att utvidga betalningen av partiell vårdpenning under de två första läsåren till vårdnadshavare som har barn som påbörjar den grundläggande undervisningen. Samma proposition ingår också i regeringsprogrammet.

Läroplikten börjar vanligen det år då barnet fyller sju år. Om ett handikapp eller en sjukdom hos barnet medför att de mål som ställts för den grundläggande utbildningen uppenbarligen inte kan nås under nio år, kan barnet undantagsvis bli läropliktigt redan ett år tidigare (25 § 2 mom. lagen om grundläggande utbildning 628/1998). Med stöd av 27 § lagen om grundläggande utbildning har barn likaså rätt att inleda den grundläggande utbildningen ett år senare än vad som föreskrivs, ifall det på basis av psykologisk och vid behov medicinsk utredning konstateras att barnet inte ännu vid sju års ålder har tillräckliga förutsättningar för att inleda skolgången. Av 26 a § lagen om grundläggande utbildning framgår att barn som omfattas av förlängd läroplikt och sådana barn som inleder den grundläggande utbildningen ett år senare än vad som föreskrivs, har rätt till förskoleundervisning också det år läroplikten uppkommer.

Den arbetsgrupp som arbetsministeriet tillsatte var enig om att rätten till partiell vårdpenning även skall tillkomma föräldrar som har barn som omfattas av förlängd läroplikt eller som har fått skolstarten senarelagd och före den egentliga grundläggande utbildningen deltar som läropliktiga i förskoleundervisning.

Det föreslås att 13 § 1 mom. lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn ändras så att rätten till partiell vårdpenning utvidgas till att omfatta även det första och andra läs-

året under den grundläggande utbildningen. En förälder skall ha rätt till partiell vårdpenning även när barnet som läropliktigt deltar i förskoleundervisning under det läsår som föregår det år då barnet börjar i den egentliga skolan i enlighet med 26 a § lagen om grundläggande utbildning.

Den arbetsgrupp som beredde utvidgningen av den partiella vårdledigheten föreslog också att man skall förtydliga den princip enligt vilken båda föräldrarnas vårdledighetsperioder kan infalla under samma kalenderperiod förutsatt att föräldrarna inte är vårdlediga samtidigt.

I denna proposition föreslås att det till 13 § lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn fogas ett nytt 5 mom., enligt vilket det skall bli möjligt att betala partiell vårdpenning till båda föräldrar eller andra vårdnadshavare, även om deras partiella vårdledighet infaller under samma kalenderperiod. En förutsättning för detta är att de inte är samtidigt på partiell vårdledighet som avses i 4 kap. 4 § arbetsavtalslagen. Föräldrarna kan således utnyttja den partiella vårdledigheten t.ex. så att den ena föräldern sköter barnet på förmiddagarna och den andra på eftermiddagarna under samma kalenderperiod. Då behöver familjen således inte ordna någon vårdplats för barnet.

Med anledning av den föreslagna ändringen föreslås att från 13 § 4 mom. lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn stryks den andra meningen, enligt vilken endast den ena av barnets föräldrar eller en annan vårdnadshavare för barnet nu har rätt till stöd.

3. Propositionens verkningar

3.1. Verkningar på den offentliga ekonomin

Partiell vårdpenning betalades år 2002 till i medeltal 1 800 vårdnadshavare som på grund av barnskötsel hade förkortat sin arbetstid, varvid de sammanlagda utgifterna uppgick till 1 390 000 euro som årsgenomsnitt.

En höjning av den partiella vårdpenningen med 6,93 euro från nuvarande 63,07 euro till 70 euro per kalendermånad ökar kommunernas kostnader med 150 000 euro, varav stats-

andelen utgör 48 000 euro.

Enligt bedömningar kommer ca 10 % av föräldrarna till elever i den första och andra klassen inom den grundläggande utbildningen eller föräldrarna till barn som före det som läropliktiga deltar i förskoleundervisning att utnyttja sin rätt till partiell vårdledighet. Kommunernas merkostnader kommer således som årsgenomsnitt att uppgå till 8 620 000 euro, varav statsandelen utgör 2 750 000 euro. Utvidgningen av rätten till partiell vårdpenning föreslås träda i kraft den 1 augusti 2004. År 2004 kommer kommunernas utgifter att öka med 3 590 000 euro, varav statsandelen (31,89 %) utgör 1 145 000 euro.

De sammanlagda kostnader som lagändringen föranleder kommunerna år 2004 är 3 740 000 euro, varav statsandelen (31,89 %) är 1 193 000 euro.

3.2. Verkningarna på familjernas ställning

Avsikten med propositionen är att stöda föräldrar med små barn då det gäller att samordna kraven i familje- och arbetslivet. Syftet med utvidgningen av rätten till partiell vårdledighet i enlighet med den föreslagna ändringen av arbetsavtalslagen är att båda föräldrarna kan ta ansvar för skötseln av barnet och ändå delta i arbetslivet. Arrangemanget gör det möjligt för föräldrarna att sköta sitt barn på heltid. Då arrangemanget genomförs i en större utsträckning förbättrar det också jämställdheten mellan könen i arbetslivet.

Till stöd för tillämpningen av en utvidgad rätt till vårdledighet är det skäl att utvidga rätten till partiell vårdpenning. Syftet med propositionerna är bl.a. att erbjuda familjerna alternativ till att ordna vården för yngre skolbarn utanför skoltiden.

4. Beredningen av propositionen

Propositionen baserar sig på det inkomstpolitiska avtal som arbetsmarknadens centralorganisationer har ingått för åren 2003—2004.

Propositionen har beretts som tjänsteuppdrag vid social- och hälsovårdsministeriet. I

samband med beredningen har representanter för Finlands kommunförbund och Folkpensionsanstalten hörts. Propositionen har behandlats i samrådsförfarande enligt 8 § 3 mom. kommunallagen.

5. Ikraftträdande

Lagen avses träda i kraft så att det föreslagna 13 § 4 mom. träder i kraft den 1 janu-

ari 2004. De föreslagna 13 § 1 och 5 mom. som gäller rätten till partiell vårdpenning föreslås träda i kraft den 1 augusti 2004.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lagförslag

Lag

om ändring av 13 § lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 20 december 1996 om stöd för hemvård och privat vård av barn (1128/1996) 13 § 1 och 4 mom., av dessa 4 mom. sådant det lyder i lag 562/2000, samt
fogas till 13 §, sådan den lyder delvis ändrad i nämnda lag 562/2000 och i lag 1078/2002, ett nytt 5 mom. som följer:

13 §

Partiell vårdpenning

En i Finland faktiskt bosatt förälder eller en annan vårdnadshavare som har ett barn under tre år och som är anställd i ett tjänste- eller arbetsförhållande där arbetstiden på grund av vården av barnet i medeltal uppgår till högst 30 timmar i veckan har rätt till partiell vårdpenning. En förälder eller annan vårdnadshavare har under samma förutsättningar rätt till partiell vårdpenning även när barnet deltar i det första och andra årets undervisning inom den grundläggande undervisningen, eller när barnet som läropliktig deltar i förskoleundervisning under det läsår som föregår det år då barnet börjar i läropliktsskola.

Den partiella vårdpenningen är 70 euro per kalendermånad.

Båda föräldrarna eller vårdnadshavarna har rätt till partiell vårdpenning för samma kalenderperiod, förutsatt att de inte håller partiell vårdledighet samtidigt enligt 4 kap. 4 § arbetsavtalslagen (55/2001).

Denna lag träder i kraft så, att 13 § 4 mom. träder i kraft den 1 januari 2004 och 13 § 1 och 5 mom. den 1 augusti 2004.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

Helsingfors den 26 september 2003

Republikens President

TARJA HALONEN

Omsorgsminister *Liisa Hyssälä*

Lag**om ändring av 13 § lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 20 december 1996 om stöd för hemvård och privat vård av barn (1128/1996) 13 § 1 och 4 mom., av dessa lagrum 4 mom. sådant det lyder i lag 562/2000, samt

fogas till 13 §, sådan den lyder delvis ändrad i nämnda lag 562/2000 och i lag 1078/2002, ett nytt 5 mom. som följer:

Gällande lydelse

13 §

Partiell vårdpenning

En i Finland faktiskt bosatt förälder eller en annan vårdnadshavare, som har ett barn under tre år och som är anställd i ett tjänste- eller arbetsförhållande där arbetstiden på grund av vården av barnet i medeltal uppgår till högst 30 timmar i veckan, har rätt till partiell vårdpenning.

Den partiella vårdpenningen är 63,07 euro per kalendermånad. *Endast den ena av barnets föräldrar eller en annan vårdnadshavare för barnet har rätt till stöd.*

Föreslagen lydelse

13 §

Partiell vårdpenning

En i Finland faktiskt bosatt förälder eller en annan vårdnadshavare, som har ett barn under tre år och som är anställd i ett tjänste- eller arbetsförhållande där arbetstiden på grund av vården av barnet i medeltal uppgår till högst 30 timmar i veckan, har rätt till partiell vårdpenning. *En förälder eller annan vårdnadshavare har under samma förutsättningar rätt till partiell vårdpenning även när barnet deltar i det första och andra årets undervisning inom den grundläggande undervisningen, eller när barnet som läropliktig deltar i förskoleundervisning under det läsår som föregår det år då barnet börjar i läropliktsskola.*

Den partiella vårdpenningen är 70 euro per kalendermånad.

Båda föräldrarna eller vårdnadshavarna har rätt till partiell vårdpenning för samma kalenderperiod, förutsatt att de inte håller partiell vårdledighet samtidigt enligt 4 kap. 4 § arbetsavtalslagen (55/2001).

Denna lag träder i kraft så, att 13 § 4 mom. träder i kraft den 1 januari 2004 och 13 § 1 och 5 mom. den 1 augusti 2004.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

*Åtgärder som verkställigheten av lagen
förutsätter får vidtas innan lagen träder i
kraft.*
